

INFORMACE K OTÁZKÁM NAKLÁDÁNÍ SE SOUDNĚ ZNALECKÝMI POSUDKY A SOUVISEJÍCÍ PSYCHOLOGICKOU DOKUMENTACÍ V KONTEXTU ZÁKONA 101/2000 Sb.

Na Asociaci forenzních psychologů se v poslední době opakovaně obrací kolegové – soudní znalci i další osoby s dotazy ohledně nakládání se soudně znaleckými posudky a další související dokumentací z psychologického vyšetření. Protože v této oblasti není zcela jasno a praxe v nakládání s těmito citlivými údaji ze strany soudních znalců není jednotná, obrátilo se prezídium AFP na Úřad na ochranu osobních údajů se žádostí o konzultaci k otázkám znalecké praxe v kontextu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Níže shrnujeme hlavní otázky a doporučení AFP.

Popis současné praxe:

Praxe je taková, že někteří znalci archivují posudky po celou dobu svého působení, někteří znalci archivují posudky 10 let, jiní 5 let. Některé uchovávají jako součást dokumentace související podklady z psychologického vyšetření (výsledky testových metod, záznamové archy, poznámky z pozorování a rozhovoru apod.) po celou dobu, jiní do doby, než proběhne soud, a poté je skartují a archivují dále již pouze samotné posudky, další tyto podklady ihned po vyšetření skartují.

Obvykle dnes znalci uchovávají dokumentaci v listinné podobě, někteří znalci však již výhradně v elektronické podobě a před soudem používají elektronické čtečky textů či tablety.

Někteří znalci nemají jasno, zda mají po vyšetřovaných osobách chtít před vlastním vyšetřením podepsat kvalifikovaný souhlas a poučení o nakládání s osobními údaji. Není jasné, zda tu nebude rozdíl mezi zadáním soudu či policie a zakázkami soukromých osob.

Diskutovanou zůstává otázka, jak znaleckou dokumentaci, resp. osobní údaje v ní obsažené, dostatečně ochránit a jak s nimi nakládat.

Kladena bývá otázka, kdo má na osobní údaje zákonný nárok a v jaké podobě mohou být posuzované osobě či jejímu zmocněnci předkládány.

Většina znalců zasílá posudky poštou, někteří doporučeně, někteří s návratkou. Objevují se i znalci, kteří odevzdávají posudky a dokumentaci zadavateli osobně.

Hlavní otázky a doporučení:

1) **Existuje norma pro délku archivace psychologických znaleckých posudků?**

Taková norma neexistuje. Na posudek a ostatní části dokumentace z vyšetření pohlížíme jako na „soubor listinných dokumentů“. Z hlediska zákona 101/2000 Sb. je uchováváme „**po dobu nezbytnou k účelu zpracování**“. Tato doba se může dle souvislostí lišit. Dle zákona 101/2002 Sb. nejsme tedy přesně časově limitováni. Musíme však posoudit „**nezbytnost jejich uchování**“. Důležité je **mít řádně uchování zdůvodněno a podloženo** (očekávání pozdějšího využití pro účely soudního projednávání, dalšího posuzování, pro účely vědecké a výzkumné). V případě vědeckého využití posudků nebo další dokumentace je třeba anonymizovat data v době „**jakmile je to možné**“. Vycházet zde v interpretaci můžeme také např. z povahy chystaného výzkumu a jeho metodologie (protože ne u všech typů výzkumu je možné data brzy anonymizovat -viz Hlava II Práva a povinnosti při zpracování osobních údajů, §5, 1e).

Doporučení AFP: Dostačující praxe je uchovávat podklady z vyšetření do doby výsledku znalce před soudem, resp. projednání kauzy soudem a rozhodnutí (se započtením lhůt pro odvolání) a znalecký

posudek uchovávat po dobu 5 let od data jeho podání. Je v kompetenci a odpovědnosti znalce určit a zdůvodnit délku uchování posudku a další dokumentace z vyšetření dle potřeb a nezbytnosti jejich využití.

2) **Co všechno má znalec archivovat?**

Doporučení AFP: Je vhodné po nezbytnou dobu uchovávat posudek i podklady z vyšetření, a to s ohledem na to, aby mohl znalec v případě potřeby prokázat zadavateli posudku, jak a z čeho k závěrům posudku došel.

3) **Je možné archivovat posudky a podklady v elektronické podobě?**

Doporučení AFP: Znalec může data uchovávat jak v listinné, tak v automatizované (elektronické) podobě. V obou případech však musí zajistit ochranu těchto osobních údajů.

4) **Jak a kde má znalec posudky a podklady bezpečně uchovávat?**

Dle Hlavy II, § 13 je znalec povinen „přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů. Tato povinnost platí i po ukončení zpracování osobních údajů“. Podstatné je, že znalec musí „prokázat, že vynaložil veškeré úsilí“ k tomu, aby zabránil neoprávněným osobám přistupovat k osobním údajům a k prostředkům pro jejich zpracování, zabránil neoprávněnému čtení, vytváření, kopírování, přenosu, úpravě či vymazání záznamů obsahujících osobní údaje a přijal opatření, která umožní určit a ověřit, komu byly osobní údaje předány. Týká se to listinné i automatizované (elektronické) formy. V případě listinné formy je k ochraně dokumentace třeba použít např. uzamykatelnou skříň, která se nachází v uzamykatelném objektu. Při odcizení, neoprávněnému nahlížení apod. musí být prokázáno, že viník musel překonat určitou bariéru. V případě automatizovaného zpracování musí být **automatizovaný soubor přístupný pouze oprávněným osobám a chráněn přístupovým heslem** v případě, že by mohly mít k souboru přístup i neoprávněné osoby¹. **Nosič dat přitom znalec chrání obdobně jako listinnou formu dokumentace.** Pořizovat elektronické záznamy je třeba v podobě, která umožní určit a ověřit zpracovatele, čas zpracování a jeho důvod (tzv. logování)².

Doporučení AFP: Je vhodné mít posudky a dokumentaci uložené v uzamykatelné skříni na pracovišti či v bydlíšti znalce s tím, že znalec zajistí, aby k nim neměly volný přístup neoprávněné osoby. V případě automatizovaného souboru je třeba, aby byl tento chráněn přístupovým heslem, aby k němu nemohly mít přístup neoprávněné osoby. Nosič dat je dále zabezpečen obdobně jako listinná dokumentace. Elektronické záznamy je třeba pořizovat v logované podobě.

5) **Je nezbytné mít před vyšetřením kvalifikovaný (poučený) souhlas vyšetřované osoby a podepsané poučení o nakládání s osobními údaji?**

Ne, podepsaný souhlas mít znalec nepotřebuje. Jedná se o zpracování dat, resp. citlivých údajů dle zvláštních předpisů – v trestní nebo občanskoprávní věci. Nicméně je vhodné, aby znalec vždy osobu informovaně ohledně vyšetření poučil a bylo zřejmé, že mu tato osoba rozumí.

---

¹ Jde o informaci ke splnění povinností podle § 13 odst. 4 písm. a) a b) zákona, tedy o to, aby osoby neoprávněné k osobním údajům přístup neměly a oprávněné osoby měly přístup pouze k těm údajům, které odpovídají jejich oprávnění.

² Jde o povinnost podle § 13 odst. 4 písm. c): „pořizovat elektronické záznamy, které umožní určit a ověřit, kdy, kým a z jakého důvodu byly osobní údaje zaznamenány nebo jinak zpracovány“.

Máme zde trojí režim: 1) **osoba sama žádá** znalce a chce, aby na ni vypracoval posudek, 2) **osoba je posuzována ve věci trestní** (viz § 9i – „jedná se o zpracování podle zvláštních zákonů při předcházení, vyhledávání, odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů a pátrání po osobách“.), 3) **posuzování probíhá na základě uplatňování právních nároků** (viz § 9h – „zpracování je nezbytné pro zajištění a uplatnění právních nároků“).

V případě soukromých znaleckých posudků³ je logické, že tam souhlas vyšetřované osoby s vyšetřením je, protože o zpracování posudku znalce sama žádá (a znalec nemůže zpracovávat soukromé posudky na osoby, které jej nepožádaly) – resp. jde dle zákona o zpracování bez souhlasu subjektu údajů. Z etického hlediska je vhodné mít kontrakt mezi osobou a znalcem i v písemné podobě⁴.

Výjimky z informačních povinností u znalce při zpracování osobních údajů – při trestním a občanskoprávním řízení - vyplývají ze zákona⁵. Poučení vyšetřované osoby ohledně její povinnosti poskytovat údaje či následků odmítnutí tohoto se týká posudků zadaných soudem pro občanskoprávní řízení.⁶

Doporučení AFP: V případě posuzování osob v trestním či občanskoprávním řízení, kdy se nejedná o soukromý posudek, znalec nepotřebuje od vyšetřované osoby písemný souhlas a nemusí ji poučovat ohledně nakládání se získanými osobními údaji. Je-li to třeba, poučit má danou osobu o její povinnosti poskytnout osobní údaje znalci a o následcích odepření tohoto. V případě soukromých posudků je vhodné, aby znalec před vyšetřením s osobou uzavřel náležitou dohodu (včetně informovaného souhlasu o postupu, cílech, následcích, ceně psychologických činností apod.) a osobu poučil ohledně nakládání s jejími osobními údaji, aby tato mohla situaci zvážit a souhlas s vyšetřením odvolat (vyšetření se nepodrobit).

6) Jaký je vhodný způsob likvidace posudků a podkladů z vyšetření?

Likvidací se rozumí **fyzické vymazání** (skartace, spálení) nebo **trvalé vyloučení z dalšího zpracování** (např. pokud znalec po soukromém vyšetření předá zkoumané osobě výtisky a tyto už dále sám nearchivuje). Likvidaci je znalec povinen provést, **jakmile pomine účel, pro který byly osobní údaje zpracovány**, nebo (v případě soukromých posudků) na základě žádosti subjektu údajů. Zvláštní zákon stanoví výjimky týkající se uchovávání osobních údajů pro účely uplatňování práv v občanském soudním řízení, trestním řízení a správním řízení. (viz § 20).

Doporučení AFP: Za skartaci můžeme považovat takové zničení dat, kdy tato nemohou být identifikována či obnovena (smazání bez možnosti obnovení, fyzická skartace, spálení).

---

³ Pokud jde o souhlas v případě soukromých znaleckých posudků, je třeba rozlišovat souhlas s vyšetřením a souhlas se zpracováním osobních údajů, který může být kdykoliv odvolán. Jestliže po souhlasu s vyšetřením dochází k vypracování posudku na základě smlouvy uzavřené se zákazníkem, jde u osobních údajů nezbytných pro plnění smlouvy o „zpracování bez souhlasu subjektu údajů“ podle § 5 odst. 2 písm. b) zákona.

⁴ Viz Etický metakodex Evropské federace psychologických asociací

⁵ Pokud jde o výjimku z informační povinnosti podle § 11 zákona při zpracování osobních údajů vyšetřovaných osob, v případě trestního řízení vyplývá z § 3 odst. 6 písm. d) zákona, v případě občanskoprávního řízení, kdy znalec získává údaje od soudu, z § 11 odst. 3 písm. b) zákona.

⁶ Podle komentáře k § 127 občanského soudního řádu je nutné rozlišovat mezi znaleckým posudkem (expertízou) podaným znalcem ustanoveným soudem (informaci ve smyslu § 127 odst. 4 o. s. ř. podává soud) a posudkem znalce, na něhož se obrátil účastník řízení. V případě, že znalec pro občanskoprávní řízení získává (další) osobní údaje přímo od subjektu údajů, poučí jej ve smyslu § 11 odst. 2 zákona: „Je-li subjekt údajů povinen podle zvláštního zákona osobní údaje pro zpracování poskytnout, poučí jej správce o této skutečnosti, jakož i o následcích odmítnutí poskytnutí osobních údajů“.

7) **K jakým údajům mají subjekty údajů právo přístupu?**

V případě vypracování posudku **pro trestní řízení informační povinnost** podle § 12 zákona rovněž ve smyslu § 3 odst. 6 písm. d) zákona **nevzniká**.

V ostatních případech dle § 12, odst. 2 zákona mají subjekty údajů (posuzované osoby) právo přístupu k informaci o zpracování svých osobních údajů znalcem. Co se týká znaleckých posudků zpracovávaných mimo trestní řízení, má znalec **povinnost poskytnout osobám informace o zpracování jejich osobních údajů** v následujícím rozsahu:

1) **zda má/nemá identifikační údaje** daných osob,

2) **jaká je povaha zpracování osobních údajů osoby a jejich účel** (pro jaký účel/využití byly zpracovány – např., že byly zpracovány pro vypracování znaleckého posudku pro účel soudu či policie ve věci trestní či občanskoprávní),

3) **jaká je forma zpracování** (listinná či automatizovaná).

4) **kdo je příjemcem údajů** (např. soud či policie). Osoba nebo její zmocněnec nemá v tomto případě právo přístupu či pořizování kopií z psychologické dokumentace, které o nich znalec zpracovává.

Doporučení AFP: V případě vypracování posudku pro trestní řízení žádná informační povinnost znalce není. V ostatních případech - tam, kde je zadavatelem posudku soud či policie, nemá zkoumaná osoba právo přístupu či pořizování kopií z psychologické dokumentace, kterou o ní znalec vede. Se svými požadavky se může obrátit na soud. Znalec na žádost této osoby či jejího zmocněnce uvádí pouze informace ohledně zpracování osobních údajů, a to v následujícím rozsahu: zda zpracovává (má) osobní údaje dané osoby či nikoliv, pro jaký účel byly zpracovány a kdo je příjemcem těchto údajů. V případě soukromých znaleckých posudků je na uvážení a odpovědnosti znalce – s ohledem na další právní předpisy a profesní etiku – s čím a v jakém rozsahu bude zkoumanou osobu seznamovat.

8) **Je možné zasílat posudky a spisy poštou či elektronicky? Jsou tak dostatečně zabezpečeny?**

Ano, zásilka je chráněna poštovním tajemstvím (tzn. údaje na obálce poštovní úředník použije jen pro účel doručení zásilky) a **listovním tajemstvím** (týká se ochrany obsahu obálky). Pokud by někdo do zásilky nahlížel, dopustil by se trestného činu porušování tajemství přepravovaných zpráv. Elektronicky **znalec nemá posílat posudky nezabezpečenou emailovou poštou**, resp. je na tuto poštu nahlíženo jako na „korespondenční lístek“. Tomu je třeba přizpůsobit jejich zabezpečení (např. šifrováním či použitím datových schránek). Platí zde zásada přiměřenosti ochrany osobních údajů dle jejich povahy.

Doporučení AFP: Posílat posudky a dokumenty poštou v doporučené zásilce je jejich dostatečným zabezpečením. Pro elektronické zasílání musí dbát znalec na zajištění dostatečné ochrany takto přepravovaných zpráv. Vždy musí platit zásada přiměřenosti ochrany zpráv dle jejich povahy.

AKTUÁLNÍ DOPORUČENÍ
ASOCIACE FORENZNÍCH PSYCHOLOGŮ ČECH, MORAVY A SLEZSKA
K NAKLÁDÁNÍ S DOKUMENTACÍ ZNALCE
S OHLEDEM NA ZÁKON 101/2000 Sb. (SHRNUTÍ)

1. ARCHIVACE:

- 1.1. Uchovávat podklady z vyšetření do doby výsledku znalce před soudem, resp. projednání kauzy soudem a rozhodnutí (se započtením lhůt pro odvolání).
- 1.2. Znalecký posudek uchovávat po dobu 5 let od jeho podání, nebo i déle, dle potřeby.
- 1.3. Je v kompetenci a odpovědnosti znalce určit a zdůvodnit délku uchování posudku a další dokumentace z vyšetření dle potřeb a nezbytnosti jejich využití.
- 1.4. Je vhodné po nezbytnou dobu uchovávat posudek i podklady z vyšetření, a to s ohledem na to, aby mohl znalec v případě potřeby prokázat zadavateli posudku, jak a z čeho k závěrům posudku došel.
- 1.5. Znalec může data uchovávat jak v listinné, tak v automatizované (elektronické) podobě. V obou případech však musí zajistit ochranu těchto osobních údajů.
- 1.6. Je vhodné mít posudky a ostatní dokumentaci uložené v uzamykatelné skříni na pracovišti či v bydlíšti znalce s tím, že znalec zajistí, aby k nim neměly volný přístup neoprávněné osoby.
- 1.7. V případě automatizovaného souboru je třeba, aby byl tento chráněn přístupovým heslem, aby k němu nemohly mít přístup i neoprávněné osoby. Pořizovat elektronické záznamy je třeba v logované podobě.

2. SOUHLAS A POUČENÍ:

- 2.1. V případě posuzování osob v trestním či občanskoprávním řízení, kdy se nejedná o soukromý posudek, znalec nepotřebuje od vyšetřované osoby souhlas a nemusí ji poučovat ohledně nakládání se získanými osobními údaji. Respektuje při tom samozřejmě zákon o ochraně osobních údajů. Je-li to třeba, poučit má danou osobu o její povinnosti poskytnout osobní údaje znalci a o následcích odepření tohoto.
- 2.2. V případě soukromých posudků je vhodné, aby znalec před vyšetřením s osobou uzavřel náležitou dohodu (včetně informovaného souhlasu o postupu, cílech, následcích, ceně psychologických činností apod.) a osobu poučil ohledně nakládání s jejími osobními údaji, aby tato mohla situaci zvážit a souhlas s vyšetřením odvolat (vyšetření se nepodrobit).

3. ZASÍLÁNÍ POSUDKŮ A DOKUMENTACE:

- 3.1. Posílat posudky a dokumenty poštou v doporučené zásilce je jejich dostatečným zabezpečením.
- 3.2. Pro elektronické zasílání musí dbát znalec na zajištění dostatečné ochrany takto přepravovaných zpráv. Vždy musí platit zásada přiměřenosti ochrany zpráv dle jejich povahy.

4. NAHLÍŽENÍ A POŘIZOVÁNÍ KOPIÍ:

- 4.1. V případě vypracování posudku pro trestní řízení žádná informační povinnost znalce není. V ostatních případech - tam, kde je zadavatelem posudku soud či policie, nemá zkoumaná osoba právo přístupu či pořizování kopií z psychologické dokumentace, kterou o nich znalec vede. Se svými požadavky se může obrátit na soud.
- 4.2. Znalec na žádost této osoby či jejího zmocněnce uvádí pouze informace ohledně zpracování osobních údajů, a to v následujícím rozsahu: zda zpracovává (má) osobní údaje dané osoby či nikoliv, pro jaký účel a v jaké formě byly zpracovány a kdo je příjemcem těchto údajů.
- 4.3. V případě soukromých znaleckých posudků je na uvážení a odpovědnosti znalce – s ohledem na další právní předpisy a profesní etiku – s čím a v jaké rozsahu bude zkoumanou osobu seznamovat.

5. LIKVIDACE:

5.1. Po uplynutí doby nezbytné k účelu zpracování osobních údajů znalec dokumentaci zlikviduje.

5.2. Za skartaci můžeme považovat takové zničení dat, kdy tato nemohou být identifikována či obnovena (smazání bez možnosti obnovení, fyzická skartace rozřezáním, spálení).

Zpracoval dne 26. 2. 2013:
PhDr. Štěpán Vymětal, Ph.D.